

NIEUWSBRIEF

VOOR KOSTERS

Editie jaargang 1, kwartaal 1

Liturgie en Ceremonie - Aartsbisdom

Maria-Lichtmis

Een feest van traditie en herinnering.

[Lees verder >](#)

Cursus voor KOSTERS

Diocesane Werkgroep

~~Kosters~~ ✖

✔ Liturgie

Het altaar als centrum van het priesterkoor

Verdieping!

Een overzicht van belangrijke liturgische gebeurtenissen en bijeenkomsten

[Agenda >](#)

Presentatie bij de tempel,
getekend A. Alleaume, Laval, 1928

Maria-Lichtmis

Een feest van traditie en herinnering.

Veertig dagen na Kerstmis viert de katholieke Kerk de Maria-Lichtmis of kortweg Lichtmis. Het is de herdenking van de opdracht of presentatie van de Heer in de tempel, waarbij Jezus, zoals elk eerstgeboren joods jongetje, werd opgedragen aan God. De traditionele naam van het feest wordt ook wel ‘de ontmoeting van de Heer’ of ‘de opdracht van de Heer’ genoemd.

De opdracht van de Heer is ook het vierde ‘blijde mysterie’ van de rozenkrans.

Maria-Lichtmis wordt gevierd op 2 februari en is het laatste christelijke feest dat verband houdt met Kerstmis. Wanneer die feestdag op een zondag valt, krijgt hij voorrang op de zondagsliturgie.

De liturgie kent op deze feestdag een processie ter herinnering aan de intrede van Jezus in de tempel en zijn ontmoeting met vooral God de Vader – in wiens woning Hij voor het eerst binnengaat. De processie staat symbool voor de intrede van Christus in de tempel van Jeruzalem, als het “Licht dat voor alle volkeren straalt”.

Voorafgaande aan de processie worden kaarsen gezegend die in de processie ontstoken worden ter ere van Christus, “een licht dat voor de heidenen straalt” (Luc. 2, 32). Deze kaarsen worden de volgende dag gebruikt bij het geven van de Blasiuszegen.

De zegening van kaarsen op het feest van de Opdracht van de Heer (Maria-Lichtmis) wordt strikt verbonden met de viering van de Eucharistie met processie of plechtige intocht, en dient niet te geschieden in een liturgische viering zonder Mis.

In voorbereiding op Maria-Lichtmis is het belangrijk om voldoende kaarsen op voorraad te hebben en de juiste liturgische kleur (wit) te gebruiken. Doe navraag bij uw pastoor of er gekozen wordt voor een processie voorafgaande aan de H. Mis of een plechtige intrede in de kerk. Indien er een processie buiten uw kerk plaatsvindt, dient de gemeente tijdig geïnformeerd te worden. Er hoeft veelal geen vergunning te worden aangevraagd.

Het is tevens de traditie dat er op de dag van Maria-Lichtmis pannenkoeken gegeten worden. Dit werd uitgedrukt in het gezegde: *Er is geen vrouwtje nog zo arm, of ze maakt met Lichtmis haar pannetje warm.* De vorm en kleur van de pannenkoeken worden gezien als een verwijzing naar de zon en het licht. De traditie zegt dat wie met Lichtmis pannenkoeken eet een voorspoedig jaar zal hebben.

Cursus voor koster

Het kosterchap is een dienstwerk aan de Kerk en de hele parochie. De functie wordt grotendeels ingevuld door vrijwilligers die met ziel en zaligheid uitvoering geven aan de taken die aan een koster zijn toebedeeld. De koster is een belangrijke pilaar van de parochie, want hij of zij moet ervoor zorgen dat de kerk geopend is en alle attributen klaarstaan die nodig zijn voor de H. Mis. Maar ook onderhoud en gastheerschap zijn belangrijke aspecten van de functie.

Niet iedereen kan zomaar koster worden.

Om de taak goed te kunnen uitvoeren dient men te beschikken over:

- Kennis van de inrichting van een liturgische ruimte; de liturgische boeken; liturgische paramenten; liturgische kleuren, de betekenis ervan en de opbouw en structuur van het liturgisch jaar.
- Inzicht in praktische zaken zoals de voorbereiding van een liturgische viering; de taken van een koster tijdens de H. Mis, bij andere sacramentele vieringen en uitvaarten; het omgaan met liturgische voorwerpen en paramenten; het onderhoud en de conservering van materiaal en het kerkgebouw; presentatie, communicatie en omgangsvormen; beweging en timing, (wat doe ik en wanneer).

Het Aartsbisdom Utrecht biedt, bij voldoende animo, in de loop van het jaar een cursus voor koster aan. De cursus richt zich inhoudelijk op:

1. Bouwstijlen en inrichting van een kerkgebouw
2. Liturgische boeken
3. Liturgische voorwerpen
4. Ars Celebrandi (de kunst van het vieren)
5. Het liturgisch jaar

DUUR:

3 dagdelen

MINIMUM AANTAL DEELNEMERS:

10

DOCENT:

Rector drs. P. Kuipers

LOCATIE:

Wordt vastgelegd op basis van de woonplaatsen van de cursisten.

De cursus zal plaatsvinden in een kerkgebouw met aangrenzende zaal.

De aanwezigheid van een beamer en projectiescherm is een vereiste.

GEINTERESSEERD?

Belangstellenden kunnen zich aanmelden via de QR-code of de website van het Aartsbisdom Utrecht (www.aartsbisdom.nl/kosterscursus/). Twijfelt u maar wilt u meer weten over de cursus? Neem dan contact op met dhr. M. van Mourik, ceremoniarius van het Aartsbisdom Utrecht:

E. ceremoniarius@aartsbisdom.nl

T. 030 – 2361570

Het altaar als centrum van het priesterkoor

In iedere kerk staat er wel één, of zijn er zelfs meerdere. Het altaar, van simpel tot rijk versierd, van klein tot groot. Het altaar is een doorgaans zware tafel of verhoogde plaats in de kerk waarop tijdens de Eucharistieviering brood en wijn worden geplaatst.

Het Latijnse *altare* stamt volgens de Van Dale af van *altus* 'hoog' en *ara* 'offerplaats'. Waarschijnlijk is er ook een verwantschap met *adolere*, wat 'doen geuren', en 'een offer verbranden' betekent. In het delen van brood en wijn gedenken wij dat Christus door Zijn dood een offer voor de mensheid heeft gebracht. Vandaar dat de tafel waarop brood en wijn geplaatst worden, de 'Tafel des Heren', als altaar oftewel offerplaats wordt gezien.

Het hoogaltaar

Ieder kerkgebouw heeft tenminste één centraal altaar, het zogenaamde hoogaltaar. Het hoogaltaar is met de lengteas van de kerk gericht naar het oosten, de plaats waar de zon opkomt. Deze 'oriëntatie' ligt voor de hand, omdat Jezus Christus wordt gezien als de *Sol Oriens*. Hij is het 'Licht der Wereld', de 'Zon der Gerechtigheid' (Johannes 8, 12; Mal. 3, 20). Het is ook in het oosten dat Jezus volgens de Bijbel zal terugkeren om de levenden en de doden te oordelen: "Want zoals de bliksem vanuit het oosten komt en tot in het westen zichtbaar is, zo zal het zijn met de komst van de mensenzoon" (Matteüs 24, 17).

Het volksaltaar

Het hoofdaltaar is meestal op het priesterkoor geplaatst en goed zichtbaar vanuit de kerk. Sinds het Tweede Vaticaans Concilie (1962 – 1965) is er vaak een losstaande altaartafel (volksaltaar), die vóór het hoofdaltaar is geplaatst. Het hoofdaltaar wordt in vele gevallen gebruikt als rustplaats voor de hosties (in het tabernakel).

De centrale rol tijdens de H. Mis

Vanwege de centrale rol van het hoofd- en volksaltaar tijdens de Eucharistieviering is het belangrijk om vanuit het kosterschap extra aandacht te hebben voor deze ‘Tafel des Heren’. Zowel in de voorbereiding op als tijdens de H. Mis. Zorg ervoor dat het altaar altijd beschikt over minimaal één witte dwaal die wat vorm, maat en versiering betreft, in overeenstemming is met de vormgeving van het altaar zelf. Dit eventueel aangevuld met een altaarkleed of altaardoeek in de juiste liturgische kleur.

Het is belangrijk dat bij aanvang van de H. Mis het altaarmissaal op een standaard klaarligt.

De ritus schrijft voor dat op het altaar de crucifix aanwezig is met het corpus naar de celebrant gericht.

De crucifix blijft achterwege wanneer er sprake is van uitstelling van het Allerheiligste!

Aan weerszijden dient de crucifix geflankeerd te worden door kandelaren.

Het licht dat op de kandelaren brandt is een teken van het zuivere Licht der Wereld: Christus zelf.

Waak ervoor dat het altaar gebruikt wordt als uitsteltafel voor bijvoorbeeld het Evangelarium, misboekjes, glaasjes water en andere attributen die voor de H. Mis gebruikt worden. Vanwege de grote symbolische betekenis van het licht op het altaar mochten vroeger alleen kaarsen van zuivere bijenwas worden gebrand.

Zijaltaren

In veel kerken zijn er ook één of meerdere zijaltaren, vaak gewijd aan Jozef en Maria of de patroonheilige van de kerk. Meestal bevinden deze zich in de zijbeuken. Grotere kerken en kathedralen hebben vaak zijkapellen, waarin zich eveneens altaren bevinden die aan diverse heiligen gewijd zijn.

Tot in de vorige eeuw waren zijaltaren in kerken noodzakelijk zodat de vele priesters de mogelijkheid hadden om dagelijks een H. Mis op te dragen.

Voor in grote stadskerken en kloosterkerken kwam het voor dat meerdere priesters tegelijk hun Mis opdroegen, ieder aan een eigen altaar.

Nog steeds vinden er op enkele plekken meerdere Missen tegelijkertijd plaats, zoals in Rome in de Sint-Pietersbasiliek. In gewone parochiekerken wordt nog maar zelden een Mis aan het zijaltaar opgedragen.

Zijaltaren zijn nu vooral in gebruik als plaatsen van devotie.

Diocesane Werkgroep

Foto: werkgroep bij oprichting in 2010

Kosters

 Liturgie

Op 22 juni 2010 werd in het bisschopshuis aan de Utrechtse Maliebaan de Diocesane Werkgroep voor Koster opgericht. De oprichting was een voortvloeisel uit de succesvolle kosterdag die voor het eerst werd georganiseerd op 16 januari van datzelfde jaar en werd bezocht door maar liefst 520 deelnemers. Hiermee werd bevestigd wat men al wist: er moet regelmatig aandacht zijn voor het werk van koster.

De werkgroep, bestaande uit negen leden, werd verantwoordelijk voor de belangenbehartiging van de koster uit het aartsbisdom en fungeerde jarenlang als vraagbaak. Eveneens organiseerde men de diocesane kosterdagen.

Inmiddels zijn we 15 jaar verder en is er het nodige veranderd. Sluitingen van kerklocaties, samenvoegingen van parochies en zelfs vicariaten. Uit de resultaten van de onlangs gehouden enquête onder de koster van het aartsbisdom blijkt dat koster eigenlijk niet goed weten wat de diocesane werkgroep precies doet, wie er lid van zijn en hoe men in contact kan komen met de leden van de werkgroep.

Dit alles maakt dat er veranderingen nodig zijn om de ervaring van het kosterchap te waarborgen en de werkgroep toekomstbestendig te maken. Maar er wordt breder gekeken; er ligt niet alleen een behoefte bij koster maar er zijn nog twee grote groepen vrijwilligers die nauw betrokken zijn bij liturgische activiteiten in de parochies: acolieten / misdienaars en de lectors en lectrices. Alle voornoemde vrijwilligersgroepen werken nu al intensief met elkaar samen maar de laatstgenoemden hadden geen vertegenwoordiging in de diocesane werkgroep en misten daarmee ook een belangrijke connectie met het aartsbisdom.

Per 1 januari 2025 heet de Diocesane Werkgroep voor Koster daarom Diocesane Werkgroep Liturgie. De nog zittende leden worden aangevuld met nieuwe (deels nog te werven) leden uit de verschillende doelgroepen. De doelstelling van de werkgroep blijft ongewijzigd: "Het behartigen van de belangen, het fungeren als vraagbaak en het organiseren van diocesane activiteiten. Alleen nu niet alleen voor koster, maar ook voor vrijwilligers die acoliet, misdienaar, lector of lectrice zijn in de parochies. De komende tijd zullen de (nieuwe) leden van de werkgroep zich voorstellen en wordt er een nieuwe impuls gegeven aan de contacten met de vrijwilligers in de parochies en scholingsmogelijkheden voor koster die nieuw zijn of behoefte hebben aan verdieping.

Volg alle ontwikkelingen van de Diocesane Werkgroep Liturgie via deze nieuwsbrief en de website van het Aartsbisdom Utrecht (www.aartsbisdom.nl).

AGENDA

02/02 © 11:00 AM

Altaarwijding

Plechtige Eucharistieviering waarin het nieuwe altaar van de gerestaureerde St. Augustinuskerk wordt gewijd door Willem Jacobus kardinaal Eijk, aartsbisschop van Utrecht.
St. Augustinuskerk – Oude Gracht 69, 3511 AD te Utrecht.

05/03

Aswoensdag (start Veertigdagentijd)

Mogelijkheid tot ontvangen van het askruisje in de parochies van het aartsbisdom. Dit moment markeert de start van een periode van vasten en onthouding in het dagelijks leven. De Veertigdagentijd duurt tot Palmzondag.

Najaar

Diocesane kosterdag 2025

Vooraankondiging! Over de precieze datum, de locatie en het inhoudelijke programma volgt binnenkort met meer informatie!

Koster worden?

Deze nieuwsbrief is speciaal samengesteld voor vrijwilligers die actief zijn in het werkveld liturgie als koster. Wilt u meer weten over het kosterchap of het vrijwilligerswerk in de kerk, neem dan contact op met het parochiesecretariaat van uw eigen parochie.